

Drobnosti, dodatky, opravy, informace, zajímavosti, ohlasy

Tvrziště u Radvančic – romantická stavba

Petr Mikota – Jiří Synek

V Hlásce 2023/3 publikoval P. Mikota informaci o tvrzišti a loveckém zámečku v lesích poblíž Radvančic (okr. Kutná Hora).¹⁾ Na upozornění Jiřího Synka, který lokalitu dlouhodobě sleduje, nyní přinášíme zásadní upřesnění.

V roce 2013 publikoval Pavel Novák studii Chotkovské krajinářské úpravě u Radvančic.²⁾ Zde podrobně popisuje na základě archivních a dalších pramenů zajímavou etapu v historii rodu Chotků. Rozsáhlá úprava krajiny na park proběhla v letech 1794–96 a představovala první pokus Chotků o vybudování rekreačního přírodního parku. Zajímavé je zejména to, že návrh parku zpracoval osobně Jan Rudolf Chotek. Po dokončení zámku Kačina byl areál u Radvančic opuštěn, budovy zbourány roku 1870 a terénní úpravy postupně zahlužuje čas.

Součástí úprav byl i vyhlídkový kopec (tzv. mohyla), který vznikl jako poslední z krajinářských úprav na počátku 19. století. Jednou z romantických staveb byl i Waldburg – Lesní

Okolí Lesního hradu na výřezu z Chotkova plánu (cit. v pozn. 2).

Lesní hrad u Radvančic v roce 1993 ještě před obnovením rybníka (foto J. Synek).

zámeček na ostrůvku v rybníku. Na nedatovaném plánu Sidoniina lesa od V. F. Chotka jsou vidět i podrobnosti v areálu tvrziště – pravidelná náročná, zalesnění nádvorí i výše položený rybníček. Předhradí patrně v terénu zde ale zakresleno není.

Poznámky: 1) Mikota, P.: Tvrziště u Radvančic. Hláska 34/3, 2023, s. 44–46. 2) Novák, P.: Zapomenutá chotkovská krajinářská úprava u Radvančic na Kutnohorsku. In: Prameny a studie 51. Z historie zemědělství IV. Praha 2013, s. 111–121; nově přetištěno In: Kutnohorsko. Vlastivědný sborník 19. Kutná Hora 2017, s. 16–28.

Zdeněk Fišera a Transsaltum

Petr Mikota

Klub přátel historie v Jilemnici byl založen 21. 1. 1988 při jednotném klubu pracujících ROH v Jilemnici. Od roku 2006 je registrovaným občanským sdružením. Jeho druhé jméno Transsaltum, což znamená „přes průsmyky“, odkazuje na zemské stezky vedoucí přes Jilemnici. Hlavním hybatelem klubu byl Zdeněk Fišera, který také vydatně přispíval do klubového zpravodaje. Ten vycházel nepravidelně, a protože není oficiální tiskovinou, je obtížné se k němu dostat. Přinášíme seznam vybraných článků se stránkovým rozsahem. Text kurzívou představuje redakční zpřesnění tématu článku. Jsou vybrány pouze články, jejichž autorem je Z. Fišera (Z. F.) a vybrané další, týkající se středověku a raného novověku.

Transsaltum I/1990: Pochop, P.: Málo známé tvrziště v Kruhu u Jilemnice, s. 5–6; Z. F.: Panská sídla v povodí Olešky, s. 7–8; Z. F.: Čtyři Kozlovky Českého ráje, s. 10; Jiříšně, J.: Vycházka za trutnovskými hradbami, s. 12; Pochop, P.: Vznikly názvy Benecko původně z lavičky a Křižnice od zlata?, s. 13–14; Z. F.: Stěnový hrad Höhlenburg, s. 15; Keramický materiál z východočeských lokalit odevzdaný do krajského muzea Východních Čech v Hradci Králové, s. 16–17.

Transsaltum II/2009: Z. F.: K otázkám tak zvaných tří hradů, s. 3–4 (*Dolánky u Turnova, Drábovna nad Jizerou, Klokočský hrádek*); Gerstner, M.: Polemiku o vzniku a účelu Růženčiny zahrádky nepovažujeme za ukončenou, s. 4–6 (*kamenné oplocení na vrchu Kotel*); Janda, M.: Hrad Sytový, s. 7; Pochop, J.: Z historie obce Kruh, s. 8; Randus, P.: Nemohlo to být jinak? Malé zamyšlení nad historií a historií této země, myšleno Země České, s. 9–11; Špráchal, P.: Ve stopách nejstarších osadníků na Benecku. Nejstarší kolonizační střípky dějepisné osad štěpanických, s. 11–14; Z. F.: Proč Jilemnice neměla nikdy hradby, s. 17.

Transsaltum III/2011: Z. F.: Štěpanický dvůr, s. 2–3 (*jako sídlo šlechty*); Z. F.: Středověká strážní soustava v oblasti horního Pojizeří, s. 3–7; Z. F.: Jak jsem nenalezl Hradiště, s. 8 (*Rychlovský hrádek*); Gerstner, M.: 900 let od tažení Boleslava III Křivoústého do Čech, s. 9–22; Janda, M.: Javorník, s. 28–30 (*tvrziště Javorník u Hostinného*); Pochop, J.: Tuláčkův statek v Kruhu, s. 34–35; Pochop, P.: Na katastru Mříčné nalezeny artefakty z tzv. Rasova mostu a popravicí meč jilemnického kata, s. 35–38.

Transsaltum IV/2012: Z. F.: Lokalita u Hostinného, s. 12–16 (*opevnění 500 m JZ od středu Hostinného*); K problematice polského vpádu do Čech v r. 1110. Rozhovor Zdeňka Fišery s Ondřejem Hájkem, předsedou Občanského sdružení hradu Nístějky, s. 17–19; Z. F.: Hejtman Weyrych, s. 20 (*svobodník z Jilmu*); Gerstner, M.: Zamyšlení nad původem jména obce Červená Třebešná, s. 26–28 (*u Hořic*); Z. F.: Poniklá a její šlechtické sídlo, s. 30–33; Randus, P.: Rybníky na Jilemce anebo Co nám ukáží staré mapy, s. 33–38; Špráchal, P.: Ve stopách nejstarších osadníků na Benecku aneb

Nejstarší kolonizační střípky dějepisné osad štvanických (*správně má být štěpanických*) (dokončení), s. 38–42.

Transsaltum V/2015: Z. F.: Lesní úzkorozchodná železnice v Martinicích v Krkonoších, s. 3–7; Prostředník, J.: Archeologický výzkum v areálu dvora Václava Vejrycha z Gernsfelsu v Jilemnici, s. 8–13; Z. F.: Občanské sdružení hradu Nístějky a jeho filmová činnost, s. 14–20; Z. F.: Zásadka, s. 23–27 (*zaniklá osada mezi Martinicemi a Roztoky u Jilemnice*); Interview s Ondřejem Hájkem (rozhovor provedl Zdeněk Fišera), s. 36–38 (*předsedou sdružení hradu Nístějky*); Kučera, K.: Cisterciácký klášter Svaté Pole, s. 38–41; Hylmarová, L.: Osídlení Nové Paky a okolí, s. 42–51; Janda, M.: Obnovené zřízení zemské, s. 51–58.

Transsaltum VI/2018: Z. F.: Dávná obec Tříč, s. 3–5 (*součást Vysokého nad Jizerou*); Prostředník, J.: Unikátní objev gotického kostela svatě Alžběty v Jilemnici, s. 5–12; Z. F.: Duchové z Mnichova Hradiště, s. 12–13; Kučera, K.: Staré Mýto, s. 16–25 (*zaniklá ves v katastru Tisová (okr. Ústí n. Orlicí)*); Šimek, D.: Amatérský povrchový sběr z hradu Hamrštejna, s. 26–32 (*k. ú. Machnín (okr. Liberec)*); Z. F.: Komunikační uzel při Novosvětském průmysku, s. 33–39; Kučera, K.: Velešov, s. 40–44 (*hrad Velešov u Potštejna*); Janda, M.: Rybníky v lesním komplexu Bransko, s. 44–52 (*poblíž Martinic v Krkonoších*); Randus, P.: Příspěvek k lokalizaci středověkých sídel v okolí Jilemnice aneb Co nám napoví mapy, s. 52–64; Z. F.: Nové poznatky z výzkumu na Hradišti u Hostinného, s. 65; Mařan, C.: Středověké podnikání, s. 65–66 (*důlní aktivity benediktýnů v Podkrkonoší*).

Transsaltum VII/2020: Z. F.: Tajemná chodba z hradu Kostí, s. 5–9; Z. F.: Jen pouhá hromada kamení, s. 9–10; Z. F.: Nístějka jako zámek, s. 11–12; Prostředník, J.: Archeologický výzkum u kostela Povýšení sv. Kříže v Jilemnici, s. 13–19; Z. F.: Vznikl jen pouhý scénář, s. 19–22; Rodokmeny jak je zpracovává Ondřej Hájek. Interview provedl Zdeněk Fišera, s. 22–24; Randus, P.: Příspěvek k lokalizaci středověkých sídel v okolí Jilemnice aneb Co nám napoví mapy – nové poznatky, s. 27–35; Z. F.: Nejen Jablůňka a Sušno, s. 35–43 (*tvrz Jablůňka (okr. Jičín), tvrz u Sušné (okr. Mladá Boleslav), klášter v Jablonném v Podještědí (okr. Semily)*).

Transsaltum VIII/2021: Z. F.: Hrad, zámky, tvrze a sídla Jilemnicka, s. 1–60.

Castrum Bene 17

Jan Škvrňák

Organizaci 17. ročníku středoevropské castellologické konference Castrum Bene s tématem “Hrad a právo (bezpráví)” si vzala na svá bedra Katedra archeologie ZČU ve spolupráci s dalšími institucemi. Konference se konala v Plzni ve dnech 5. – 8. 9. 2023

Více než tři desítky přednášejících z České republiky, Slovenska, Polska, Maďarska, Slovinska, Chorvatska a Rumunska představilo anglicky nebo německy závěry svých výzkumů. Z domácího úhlu pohledu byly zajímavé a podnětné například přednášky Dominika Nowakowského o slezských hradech a legálních základech jejich výstavby/zboření, o povolování stavby hradů v Uhersku od Pavola Maliniaka nebo výklad o husitských fortifikacích bratříků v dnešním Maďarsku Gábora Andrása Szörényiho.

Součástí konference byl bohatý doprovodný program, návštěva zbrojnice Západočeského muzea, exkurze pod vedením dr. Františka Záruby na Krivoklát, Točnick a Králův dvůr a čtvrteční společenský večer za doprovodu hudby z 50. a 60. let 20. století.

Příští Castrum Bene se bude konat za dva roky v Rumunsku. Příspěvky z plzeňské konference budou vydány ve zvláštním čísle časopisu Castellologica bohemia.

Podrobnější informace: <https://kar.zcu.cz/divize.php?shortcutdiv=CABE>

Konference Krivoklát 2023

Petr Mikota

Dne 20. 10. se v areálu hradu Krivoklát konal IX. ročník castellologické konference věnované památce prof. Tomáše Durdíka. J. Mazáčková představila rozsáhlou studii autorského kolektivu o hradech **Rokštejnu a Brtnici** včetně analýzy jejich hospodářského zázemí s využitím moderních metod archeologie. P. Hlavenka vysvětlil přednosti i nedostatky **2D a 3D dokumentace** různých objektů (nepřístupné stěny výkopů, studny, staré omítky, interiéry se zakřivenými plochami, dokumentace předmětů, deskových obrazů – až po zachycení letokruhů dřeva, vnitřků keramických nádob – vše s vynikající přesností). Dále představil probíhající průzkum **Drábských světniček**, při němž vzniká 3D model. Probíraly se i geodetické záležitosti ohledně stanovení základní roviny, která v moderních systémech již není podstatná a rovněž přesné určování severu, jež v použitém souřadnicovém systému JTSK se od zeměpisného může lišit až o 9°, méně zažité pohled. M. Cejpková, která se dlouhodobě věnuje hradním kuchyním, představila letos kuchyni na **Frydlantu**. M. Sýkora přiblížil nové výzkumy a objevy na hradech Zatecka a Lounska – **Kryry, Křečov, Petrohrad, Pravda, Šprymberk, Vinařice** a městečko **Slavětín**. Na základě nových zaměření a podrobně zpracované genealogie majitelů přinesl mnohá upřesnění tradovaných popisů lokalit. J. Hložek promluvil o tvrzi **Tichá** a vysvětlil i její současnou pozoruhodnou rekonstrukci. V dalším referátu představil archeologický výzkum vápenické pece pod hradem **Radyní** a její možné druhotné využití. Došlo i na studentské práce: K. Hanáková referovala hradu v **Kraslicích** v kontextu montánní krajiny a T. Kroupa analyzoval okolí a komunikace u hradu **Dršťka**. F. Kasl přiblížil výzkum hradu **Věžka** a reagoval na některé připomínky k interpretaci terénních relikvů na předhradí. P. Kastl se jako jediný věnoval zahraniční lokalitě – hradu **Neunußberg** v Bavorsku. Na závěr vysvětlila V. Skřivánková na příkladu železné pánve z manského domu na Krivoklátu složitost a úskalí restaurátorské práce a její dopad na poznání hmotné kultury i současného způsobu ukládání a prezentace nálezů.

Z referátů se stále více ukazuje, že archeologie se stává rozvětvenou disciplínou, která díky využití národních a technických věd by si zasloužila vznik samostatné fakulty. Konference se již stala významnou součástí castellologického bádání a uspokojí každého badatele v tomto oboru. Jen propagace je slabší. Zájemcům doporučujeme sledovat vždy na podzim oficiální stránky hradu Krivoklát (<https://www.hrad-krivoklat.cz/cs/akce>). Některé přednesené referáty budou publikovány ve sborníku Castellologica bohemia (cb.zcu.cz). Za organizaci je potřeba poděkovat Josefu Hložkovi ze Západočeské univerzity, k němuž rovněž směřujte náměty na referáty v příštím ročníku. Potěšitelná je rovněž významná účast členů KAS nejen mezi pasivními, ale i aktivními účastníky.

Součástí konference byla i speciální nestandardní prohlídka hradu.

Už jste četli...?

F. Záruba, **Hrady doby přemyslovské I. Královské hrady, biskupská sídla, Chebsko.** (Nakladatelství Lidové noviny / Historický ústav, 2023, 590 s.) V prvním díle trilogie se autor na 592 stranách věnuje královským hradům, biskupským sídlům a oblastí Chebska. Těžištěm výkladu je především 13. století, kdy byla vybudována celá řada královských a biskupských sídel: zejména v pohraničí, jako správní centra královského majetku či součástí nově zakládaných královských měst. Opomenuty nejsou ani královské lovecké hrady a hrádky (Křivoklát, Nižbor, Jenčov apod.) Další díl se bude věnovat hradům šlechtickým a trilogie bude zakončena svazkem zhodnocujícím českou hradní architekturu v širším evropském kontextu.

L. Belcerdi: **Hrad Skály. Vydal své tajemství.** (Ludvík Belcerdi, 2022, 600 s.) V jednotlivých kapitolách – Historie a archeologický průzkum /historie hradu, archeologický průzkum a popis jednotlivých objektů, přehled militarií; Popis a rozbor nálezů (kovové předměty, keramika, sklo, kachle) a v Přílohách (expertiza dřevěných vzorků, textilních fragmentů, dělové koule z bombardy) nás autor seznamuje s výsledky archeologického průzkumu hradu Skály (okres Žďár n/Sázavou) probíhajícího v letech 1994 – 2004.

Zdeněk Hermsdörfer

J. Čechura, **Švamberkové v proměnách pěti století.** (Univerzita Karlova, 2023, 478 s.) Autor podrobně popisuje s využitím dosud nezpracovaných archivních pramenů historii všech větví rodu. Podrobně je zpracováno zejména 16. století. Samostatná kapitola přináší rozbor švamberských dluhů.

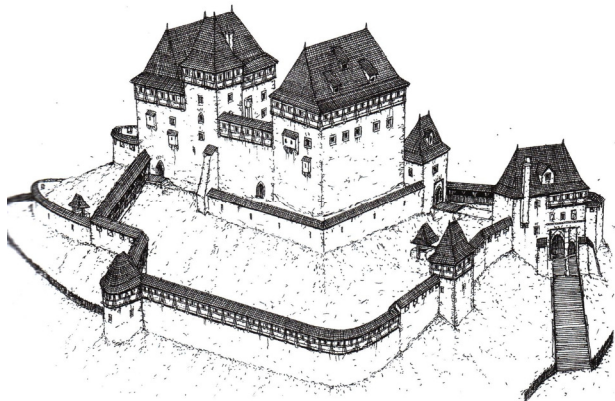
Z. Fišera, **Tvrz a zámek v Jilemnici** (edice Zapomenuté hrady, tvrze a místa č. 54, Plzeň, 36 s.). Posmrtně vychází poslední autorova práce.

Petr Mikota

M. Rubeš, **Hrad Košťálov (u Třebenic v Českém středohoří).** Vydalo nakladatelství Miroslav Bitter – Putujme, 2023, 100 stran. Publikace zachycuje dějiny i stavební podobu hradu. Při jejím sestavení byly využity poznatky z nejnovějších povrchových průzkumů hradu. Knižka je formátu A5 s lepenou vazbou a měkkými deskami. Má 100 stran, je plnobarevná s mnoha obrázky (erby, starou ikonografií, mapkami, starými listinami, geodetickým zaměřením hradu, 3D rekonstrukcí hradu a fotografiemi (historickými i současnými). K dostání v e-shopu Putujme. Cena je 135,- Kč + doprava.

Naše hrady v kresebných rekonstrukcích od Dali Figely. Vydal Petr Pip Šuta, 2023, 104 stran. Doprovodný text M. Rubeš. Publikace nové řady přináší hypotetické rekonstrukce 71 objektů (převážně hradů) v Čechách i na Moravě. Kontakt: publikace.gali@gmail.com.

Marek Rubeš

Hrad Litice nad Orlicí v 15. století na rekonstrukci Dali Figely.

Zprávy z klubu

Pobočka Plzeň

Kontaktní adresa: KAS, K Fořtovně 202/23, 312 00 Plzeň, tel. 606 666 415, e-mail: tokarel@seznam.cz.

V říjnu se na schůzce konala přednáška V. Chmelře – Sídla knížat-biskupů ve Francích a Porýní a jejich okruh. V listopadu přednesl J. Anderle přednášku Bitva u Rokycan 1450 a podal netradiční kritický výklad o politice krále Jiřího z Poděbrad. V prosinci se P. Mikota v přednášce Pravěká a středověká opevnění na plošině Džbán zamýšlel nad vlivem terénních tvarů na vznik těchto opevnění.

Autovycházka na Tachovsko. Na konci září, přesněji 30. 9., se konala tradiční podzimní vycházka plzeňské pobočky KASu, tentokrát směřovaná na Tachovsko. Menší skupina vyrazila ráno od hlavního nádraží nejdříve do Skapců, kde si prohlédl exteriéry kostela a fary – pravděpodobně rezidenci kladrubských opatů. Zde se přidalo také další účastnické auto. Další posily dorazili na následující lokalitu, totiž zříceninu zámku Kopec v Prostiboři. Počasí nám příliš nepříšlo

Zámek Kopec (všechna foto P. Mikota).

Hrad Milkov.

Ve Slavicích se zatím našly peníze jen na park před zámkem.

Vzpomínka na Petra.

a rozpršelo se. Další zastávkou byl zámek Bor u Tachova. Někteří uvažovali o účast na prohlídce objektu, ale vzhledem k času si zaplatili vstup alespoň na věž. Však i některým dalším bylo také umožněno nahlédnout bezplatně do zámecké kaple a prostor s pozdně gotickými klenbami. Během následující zastávky u zbytků tvrze v Trnové se počasí začíná uklidňovat.

Na okraji Tachova navštívujeme hřbitov, kde je pohřben v roce 2019 zesnulý Petr Rožmberský, jehož výročí připadá na 1. října. Členové se zde společně věnovali připomínce jeho památky a někteří uložili růži a malý věnec při urně v kolumbáriu, jiní složili květiny u centrálního kříže.

Po malé zastávce u Windischgrätzova pramene poblíž Tachova již v menším počtu dorazíme do obce Kořen, kterou si kvůli zámku a kostelu z větší části projdeme. Kousek pěšky musíme ujít při hledání místa, kde se v údolí za Domaslaví nacházejí pozůstatky rozestavěného hradu Milkov. Je zde hluboký příkop a méně výrazný možná nedokončený příkop na opyši. Příští lokalitou se stala zřícenina hradu Švamberka. Odtud vedla trasa do Slavic. Zdejší zámek čeká na svoji rekonstrukci. Ve vsi obhlédneme též místo, kde pravděpodobně stála středověká tvrz. Na rozdíl od zámku ve Slavicích se své rekonstrukce dočkal zámek v Cebiví, u něhož se na chvíli zastavíme. Pak následoval již návrat.

Václav Chmelíř

Další informace od poboček redakce do uzávěrky tohoto čísla neobdržela.

Kontakty na ostatní pobočky:

Pobočka Praha

Kontaktní adresa: KAS Pobočka Praha, PhDr. Helena Klímová, Tř. Milady Horákové 133, 166 21 Praha 6 – Dejvice; Petr Valenta, e-mail: geomess@volny.cz.

PFko všem milovníkům hradů zasílá Milan Zikmund ze zlínské pobočky - neúnavný kreslíř a dokumentátor hradů.

Pobočka Hradec Králové

Kontaktní adresa: Ing. Jiří Slavík, Nerudova 1210, 517 41 Kostelec nad Orlicí, e-mail: slavik.jiri@npu.cz.

Pobočka Brno

Kontaktní adresa: Stanislav Pivoňka, Bořetická 4, 628 00 Brno, e-mail: st.piv@seznam.cz.; Ing. Pavel Švehla, Ondráčkova 3, 628 00 Brno-Líšeň, e-mail: svehla.pavel@volny.cz.

Pobočka Zlín

Kontaktní adresa: KAS pobočka Zlín, Petrla Marek, Na Vyhlídce 1614, 76001 Zlín, mpetrla@seznam.cz., Internetové stránky pobočky: <http://www.kaszlin.estranky.cz>.

Pobočka Humpolec

Kontaktní adresa: KAS, pobočka Humpolec, Hradská 818, 396 01 Humpolec, e-mail: kocmani.hu@seznam.cz, frantisek.kocman@mesto-humpolec.cz, tel: 777347511. Internetové stránky pobočky: <http://www.hrad-orlik.cz>.

***Uzávěrka dalšího čísla: 10. 3 2024
(vyjde v první dubnové dekádě 2024)***

HLÁSKA, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. ISSN 1212-4974.

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v 1. lednové dekádě 2023.

Šéfredaktor Mgr. Václav Chmelíř, Ph.D. (rozomber@post.cz.), technický redaktor ing. Petr Mikota (pmikota@post.cz.), redaktor pro internet Milan Novobilský (klub_augusta_sedlacka@centrum.cz).

Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, K Fořtovně 202/23, 312 00 Plzeň.

Vydává Klub Augusta Sedláčka za přispění statutárního města Plzně.

Registrováno pod značkou OK UmP 23/1991. 350 výtisků.

Město Plzeň